

TM	Г. XXXV	Бр. 1	Стр. 119-132	Ниш	јануар - март	2011.
----	---------	-------	--------------	-----	---------------	-------

UDK 338.48-44(497.11-21)

Прегледни чланак

Примљено: 25. 10. 2010.

Вук Гарача

Гордана Јовановић

Лолита Закић

Универзитет у Новом Саду

Природно-математички факултет

Депарتمان за географију, туризам и хотелијерство

Нови Сад

ИНТЕРДЕСТИНАЦИЈСКА ФУНКЦИОНАЛНА ЗАВИСНОСТ: СЛУЧАЈ БЕОГРАДА И НОВОГ САДА

Резиме

Значајни туристички центри неодвојиво су повезани са својом гравитационом зоном, са којом заједно чине дестинацијски регион. Често се та повезаност назива односом примарне и секундарних туристичких дестинација, на којем је заснован туризам сваког великог туристичког региона. Дестинацијски регион је сложена просторна цјелина, састављена од низа елемената, као што су примарни, секундарни и терцијерни туристички центри, затим капије туристичких токова, унутаррегионалне мреже путева, као и правци којима се туристички токови сливају на дестинацију. Стога формирање модела дестинацијског региона на претходним елементима и идејама, мора бити основа развоја туризма сваког туристичког центра, који има предиспозиције да буде примарни. Нови Сад као други град по величини у Србији и други центар градског туризма, по броју туриста и остварених ноћења, могао би имати такве предиспозиције, а на основу свог туристичко-географског положаја, природних и културно-историјских карактеристика. Ипак, намеће се веома важно питање, које се односи на то да ли је Нови Сад заиста примарна туристичка дестинација или се налази у оквиру дестинацијског региона Београда, као секундарна туристичка дестинација. Предмет рада јесте интердестинацијска функционална зависност на примјеру Београда и Новог Сада. Циљ рада јесте да се, у зависности од објективних предуслова, подијеле хијерархијске улоге у развоју туризма између Новог Сада и Београда, односно да се утврди да ли Нови Сад представља секундарну туристичку дестинацију у оквиру дестинацијског региона Београда. Задаци рада су: утврдити правац, степен и квалитет повезаности и зависности туризма на релацији Београд – Нови Сад. Методе коришћене у истраживачком процесу су истраживање за столом, статистички метод Пеарсонове корелације, синтетички, компаративни, критички и дескриптивни метод.

Кључне речи: дестинацијски регион, функционална зависност, корелација, Нови Сад, Београд

vuk.garaca@dgt.uns.ac.rs, gordana.jovanovic@dgt.uns.ac.rs, lolita.zakic@dgt.uns.ac.rs

УВОД

Појмом туристичке дестинације, њеном величином, елементима, планирањем и њеним значајем за развој туризма бавили су се многи аутори (Laws 1995, Holloway 1989, Gunn 1994, Heath и Wall 1992, Јовичић и Ивановић 2006, Бакић 2000, Дулчић 2001). Овдје постоји велико размимоилажење аутора, по питању обухвата туристичке дестинације, односно просторног нивоа на којег се односи. Тако је Холвеј (Holloway) (1989) заговорник интегралног концепта појмовног одређења туристичке дестинације, јер се по његовом схватању, под тим појмом подразумева сваки циљ путовања, без обзира на његово хијерархијско мјесто у простору. То значи да дестинација може бити објекат у коме се конзумирају угоститељске услуге, туристичко мјесто са заокруженом туристичком понудом, туристичка регија која обухвата неколико туристичких мјеста, али и једна цијела земља. Ган (Gunn) (1994) иде у крајност друге врсте, дефинишући дестинацију као комплекс различитих рекреативних и друштвених садржаја, који се налазе на једном локалитету. Локалитет је по дефиницији, ужи простор, који може обухватати један или више објеката организованих у просторну и пословну цјелину. Дobar примјер за то би били апартаманско насеље, камп, али и хотел са депадансима, апартаманским блоковима или бунгаловима и простором око њих.

Свјетска туристичка организација се одлучније поставила према овом проблему, узимајући у обзир најшире могуће мишљење већине научне јавности из области туризма и разрађујући посебан образац у који су укључене академске институције и организације дестинацијског менаџмента. Тако је »локална туристичка дестинација« дефинисана као физички простор, који укључује туристичке производе, као што су неопходне услуге, атракције и туристички ресурси. Она има физичке и административне границе, дефинисаног управљача, као и слике и перцепције њене тржишне конкурентности. Тако, локалне дестинације представљају кључну тачку у пружању туристичких производа и имплементацији туристичке политике (WTO 2002). Истом логиком се руководило и законодавство Републике Србије најновијим Законом о туризму усвојеним 2009. године, када веома кратко и јасно дефинише туристичку дестинацију као одређене туристичког путовања, које својом опремљеношћу омогућава прихват и боравак туриста (Закон о туризму, 2009). Ова дефиниција, када је ријеч о формулацији просторног обруча дестинације није прецизна, али њен садржај и смисао посредно упућују на закључак да се ради о класичном туристичком мјесту, што мисле и аутори Хит (Heath) и Вол (Wall) (1992), Лавс (Laws) (1995), Бакић (2000), Штећих, (2003).

Из појма туристичке дестинације, почео се развијати појам дестинацијског региона, као њено гравитационо подручје, на које полаже право и интерес да из њега црпи природне и друштвене ресурсе, како би подмирила потребе својих туриста и тако продужила њихов боравак и повећала потрошњу. У том смислу о дестинацијском региону говоре Мекерчер (McKercher) и Лев (Lew) (2006), када се баве начином кретања туриста на дестинацији и дестинацијском региону приликом провођења слободног времена, наводећи да се у дестинацијском региону, а изван централног туристичког мјеста могу налазити различите туристичке атракције, које утичу на већу атрактивност дестинације и просторни модел кретања туриста. Са друге стране, Ву (Wu) и Цаи (Cai) (2006) расправљају о рекреативном појасу око метропола, који се у зависности од величине града и саобраћајне инфраструктуре, може протезати и до 250 км у полупречнику. Ријеч је о великом броју смјештајних и рекреативних објеката, комплекса и зона у гравитационој зони дестинације, а које походе како домаћи, тако и инострани туристи. Слично размишља и Чомић (1988), када се бави концептом централног туристичког мјеста. Овај аутор дефинишући критеријуме за одређивање централног туристичког мјеста, издваја и сва остала мјеста нижег хијерархијског ранга у региону, која се налазе у међузависном положају у односу на функције које посједује централно туристичко мјесто. Бакић (2000) преузима концепт регионалног развоја туризма који је заснован на односу примарне и секундарних дестинација које се налазе у њеном окружењу. Обрасцима нодалних структура, које су засноване на истим идејама о постојању дестинацијског региона, бавили су се Ган (1993), Липер (Leiper) (1990), Меосек (Miossec) (1976), који такође говоре о неком просторном обухвату око примарне нодалне структуре, у којем су смјештени нодови нижег ранга. Модел уређења дестинацијског региона, аутора Дреџ (Dredge) (1999), настао је као резултат теоријских схватања и размишљања о потреби постојања одређеног, заједничког, униформног концепта развоја дестинације, односно дестинацијског региона, путем његовог планирања, обликовања и уређења, а на основу претходно утврђених и теоријски дефинисаних његових могућих саставних дијелова.

На основу претходно разматране литературе и дискусије предложено је усвајање модела уређења дестинацијског региона, из разлога што је модел изнијет у сажетој форми, веома јасно и без оптерећујућих и ограничавајућих елемената, па у том смислу може бити примјењен на различите типове дестинације и на подручја различите величине. Циљ овог модела је био представити доминантност дестинацијског региона у односу на потребе правих туриста, а не оних чија су путовања везана за посао, здравље или посјете пријатељима и рођацима. У том смислу, идентификоване су три основне претпо-

ставке које обезбјеђују основу за развој модела. Прва претпоставка се базира на чињеници да су генеришућа туристичка тржишта и дестинацијски региони одвојени географски ентитети. Друга претпоставка је заснована на идеји да многобројне природе дестинације захтијевају флексибилну хијерархијску структуру, прилагодљиву низу различитих локација, просторних обухвата и тржишних карактеристика. Трећа претпоставка је фундаментална и базира се на томе да модел планирања и уређења обухвата дестинацијски регион, туристичка генеришућа тржишта, нодове, дистрикте, циркулационе руте и капије, као могуће саставне дијелове других дестинацијских региона.

Предмет рада јесте интердестинацијска функционална зависност на примјеру Београда и Новог Сада. Циљ рада јесте да се, у зависности од објективних предуслова, подијеле хијерархијске улоге у развоју туризма између Новог Сада и Београда, односно да се утврди да ли Нови Сад представља секундарну туристичку дестинацију у оквиру дестинацијског региона Београда. Задаци рада су: утврдити правац, степен и квалитет повезаности и зависности туризма на релацији Београд – Нови Сад. Методе коришћене у истраживачком процесу су истраживање за столом, статистички метод Пирсонове корелације, синтетички, компаративни, критички и дескриптивни метод.

ДЕФИНИСАЊЕ И ОПИС ПРОСТОРНОГ ОБУХВАТА ИСТРАЖИВАЊА

Овим истраживањем су обухваћена два, по броју становника, највећа града у Србији. Београд и Нови Сад. Такође, ова два града су лидери у градском туризму на простору Србије, остварујући запажене податке, када су у питању остварени туристички промет, број ноћења или приходи од туризма. Ова два града су удаљена један од другог 85 км, квалитетном друмском саобраћајницом, аутопутем Е-75, директном жељезничком линијом на Коридору 10, као и међународним пловним путем Дунава. Београд је главни град Републике Србије, који броји близу 2000000 становника. Представља највећи град у региону и велики привредни, административни, културни и туристички центар. Године 2009. у Београду је остварено преко пола милиона туристичких долазака и преко милион ноћења. Са друге стране, Нови Сад је центар Аутономне Покрајине Војводине, сјеверне српске покрајине. У граду живи око 300000 становника и представља, такође значајан административни, привредни, туристички и образовни центар. Туристички промет који се оствари на територији Новог Сада је за око десет пута мањи у односу на онај у Београду, и у бројкама износи 80000 туристичких долазака и 165000 ноћења.

МЕТОДЕ ПРИКУПЉАЊА И ОБРАДЕ ПОДАТАКА

У току истраживачког процеса, коришћено је неколико различитих метода: (1) истраживање за столом, (2) теренско истраживање, (3) статистички метод, (4) али и синтетички, компаративни, критички и дескриптивни метод.

Истраживање за столом

Истраживање за столом, подразумејева проучавање примарне и секундарне грађе (Хиџ, 2006). Овом методом дошло се до статистичких података о промету туриста и оствареном броју ноћења на простору Београда и Новог Сада, добијених коришћењем званичних публикација Завода за статистику Републике Србије. При томе је сагледана домаћа и страна литература из области којом се бави овај рад.

Статистички метод

Статистички подаци сакупљени у првој фази, тзв. Истраживања за столом, обрађени су различитим статистичким методама. Ријеч је прије свега о методу корелационе анализе, помоћу које се истражује јачина, односно интензитет квантитативног слагања посматраних појава. Другим ријечима, корелација представља повезаност посматраних појава, гдје се испитује постојање утицаја једне појаве на другу, односно утицај независне на зависну функцију. Показатељи линеарне односно Паерсонове корелације су: коефицијент детерминације, коефицијент недетерминације и коефицијент корелације (Стојковић, 2008).

Коефицијент линеарне детерминације. Коефицијент линеарне детерминације (r_{12}^2), уколико се помножи са 100, показује колико је процената укупног варијабилитета протумачено везом између промјенљивих X_1 и X_2 , односно колико процената зависно промјенљива X_1 зависи од независно промјенљиве X_2 , при чему је:

$$r_{12}^2 = 1 - \frac{\sigma_{1.2}^2}{\sigma_1^2},$$

гдје је $\sigma_{1.2}^2$ - стандардна грешка линеарне регресије, а

$$\sigma_1^2 = \frac{\sum_{i=1}^n x_{i1}^2}{n} - \bar{x}_1^2,$$

при чему је $\sum x_{ii}^2$ - сума квадрата свих вриједности појаве X_1 , а \bar{x}_1^2 - квадрат средње вриједности X_1 . Вриједност овог коефицијента се налази у интервалу, $0 \leq r_{12}^2 \leq 1$, односно $0\% \leq r_{12}^2 \leq 100\%$, у ком случају између X_1 и X_2 постоји функционална зависност. Ако је $r_{12}^2 = 0$, између посматраних појава не постоји никаква зависност, а ако је $r_{12}^2 = 100\%$, онда између појава постоји функционална веза.

Коефицијент линеарне недетерминације. Ако се помножи са 100, коефицијент линеарне недетерминације (k_{12}^2) показује колико процената укупног варијабилитета није протумачено везом између промјенљивих X_1 и X_2 , односно колико процената зависно промјенљива X_1 зависи од других случајних утицаја и фактора, а не од независно промјенљиве X_2 , гдје је:

$$k_{12}^2 = 1 - r_{12}^2 .$$

Коефицијент линеарне корелације. Коефицијент линеарне корелације (r_{12}) показује јачину, односно интензитет линеарне корелационе везе између промјенљивих X_1 и X_2 , гдје је:

$$r_{12} = \pm \sqrt{r_{12}^2} .$$

Вриједност овог коефицијента се налази у интервалу $-1 \leq r_{12} \leq 1$, када између посматраних појава постоји корелациона статистичка веза. Уколико је $r_{12} = 0$, између промјенљивих X_1 и X_2 не постоји никаква веза, док у другом случају, када је $r_{12} = \pm 1$, веза постоји и она је функционална. У статистичкој теорији и пракси постоји неколико степена јачине корелационе везе:

- ако је $0 < |r_{12}| \leq 0.5$, корелациона веза је слаба,
- ако је $0.5 < |r_{12}| \leq 0.7$, корелациона веза је значајна,
- ако је $0.7 < |r_{12}| \leq 0.9$, корелациона веза је јака,
- ако је $0.9 < |r_{12}| \leq 1$, корелациона веза је врло јака.

У овом случају су били посматрани укупан промет путника у путничким возилима на аутопуту Е-75, измјерен на међународном граничном прелазу Хоргош, као независна функција X_2 и броја ноћења остварених у мјестима, која гравитирају зони аутопута, и то Палићу, Суботици, Бачкој Тополи, Врбасу, Новом Саду, Инђији и Старој Пазови, као зависне функције X_1 .

Остале методе

Поред наведених, у раду су коришћене и слиједеће методе: синтетичка, гдје се на основу постојеће секундарне грађе и података добијених теренским истраживањем, њиховом систематичном употребом долазило до конкретних закључака; компаративна, гдје су подаци из литературе били упоређивани са подацима добијеним на терену; критичка, када се заузимао критички став према подацима из литературе и оним добијеним на терену или статистичком обрадом; те дескриптивна, којом се покушао објаснити одређени резултат.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У оквиру овог поглавља предочени су резултати до којих се дошло истраживањем статистичке грађе и као и резултата статистичке обраде изабраних података те грађе методом линеарне, односно Пирсонове корелације.

Резултати истраживања статистичке грађе

Истраживањем примарне статистичке грађе дошло се до података о оствареном туристичком промету и броју ноћења за, истраживањем посматрана мјеста, Београд и Нови Сад. Подаци су дати у десетогодишњем низу, како би истраживање постојања везе између посматраних појава на релацији ова два града било што објективније и ближе стварном стању на терену.

Подаци дати у Табели бр. 1, уз чињеницу о близини Београда и Новог Сада, говоре о евентуалној зависности Новог Сада у односу на Београд, односно о томе да се Нови Сад, као знатно мањи градски центар, са такође десет пута мањим елементима туристичког промета, налази у дестинацијској зони Београда. Ако је ова хипотеза тачна, онда би се та повезаност појава и зависност једне појаве од друге требала показати и приликом обраде података методом корелације. Да би били посве сигурни, када је ријеч о постојању функционалне повезаности елемената туристичког промета Новог Сада у односу на Београд, претходно приказани подаци у Табели бр. 1, дати су у форми суме годишњег тока туриста и ноћења за посматрани период (2000-2009), за које је такође урађена корелациона анализа.

Табела 1. Елементи туристичког промета за Београд и Нови Сад у периоду од 2000-2009.

Мјесто	Београд		Нови Сад	
	Број туриста	Број ноћења	Број туриста	Број ноћења
2000.	764980	1231256	93596	168817
2001.	738138	1223969	98183	163552
2002.	757858	1309468	91190	158167
2003.	711746	1206072	83175	128751
2004.	662512	1209520	64933	114277
2005.	645633	1183306	67646	126461
2006.	669749	1165340	74568	146951
2007.	722573	1351143	94934	179719
2008.	672042	1232624	100209	185235
2009.	576540	1186867	83981	161709

Извор: Републички статистички завод, Статистички годишњак Србије (2001-2010)

Резултати корелационе анализе статистичких података

Обрада статистичких података о оствареном броју туриста и броју ноћења у Београду и Новом Саду, приказани у Табели бр. 2, резултирала је коефицијентом Пеарсонове корелације, који показује јачину везе између посматраних појава. Овом приликом испитано је постојање статистичке функционалне везе у свим варијантама могућих утицаја између посматраних појава, гдје је Београд независна промјенљива X_2 , а Нови Сад зависна промјенљива X_1 . На основу презентованих података могуће је констатовати да су везе између посматраних појава везаних за туризам Београда и Новог Сада слабе и на граници значајности. Наиме, у случају корелације број 1, гдје је испитивана зависност броја ноћења остварених у Новом Саду у односу на остварени промет туриста у Београду, повезаност, односно зависност зависне од независне промјенљиве је врло слаба. Овдје се хтело провјерити да ли кретање броја туриста у Београду имају утицаја на број ноћења у Новом Саду, што би логички требало да буде истина, уколико се Нови Сад налази у дестинацијском региону Београда и уколико туристи из Београда, у највећи и у исти мах, посјећују и Нови Сад, остварујући најмање једно ноћење. Показало се управо супротно, што би могао бити први индикатор егзистенције Новог Сада као примарне туристичке дестинације, која се налази ван домашаја београдског дестинацијског региона. Код корелација број 2, 3 и 4, када су испитиване корелације: у првом случају остварених ноћења у два посматрана града, у другом броја туриста у посматраним мјестима, док је у трећем испитивана зависност оствареног промета туриста у Новом Саду од оствареног броја ноћења у Београду, показало се да је зависност Новог Сада у односу на исте функције Београда у домену значајности, при чему треба рећи да су у питању

граничне вриједности, због чега се овим резултатима мора прићи са опрезом. У том смислу, одговор на постављени проблем нуде други параметри корелације приказани у Табели бр. 3.

Табела 2. Елементи туристичког промета по мјесецима за Београд и Нови Сад у периоду од 2000-2009.

Мјесто	Београд		Нови Сад	
Мјесец	Број туриста	Број ноћења	Број туриста	Број ноћења
1.	448628	780622	1469951	2896905
2.	445610	807175	1488150	2934647
3.	491155	903916	1662815	3279633
4.	535363	985307	1815660	3580570
5.	611037	1115799	2073528	4091884
6.	608501	1059184	2021918	3987174
7.	717343	1260360	2413848	4754930
8.	730672	1111312	2279778	4486734
9.	689747	1200676	2301087	4538277
10.	603744	1144058	2097048	4136101
11.	527406	1000338	1822241	3592737
12.	512565	930818	1724361	3398666

Табела 3. Коефицијент корелације независно промјенљиве X_2 и зависно промјенљиве X_1 .

Корелација број 1.	$X_{2,1}$: Београд туристи	$X_{1,2}$: Нови Сад ноћења
Персонов коефицијент корелације	1	0,257
Sig. (2-tailed)		0,474
N	10	10
Корелација број 2.	$X_{2,2}$: Београд ноћења	$X_{1,2}$: Нови Сад ноћења
Персонов коефицијент корелације	1	0,511
Sig. (2-tailed)		0,131
N	10	10
Корелација број 3.	$X_{2,1}$: Београд туристи	$X_{1,1}$: Нови Сад туристи
Персонов коефицијент корелације	1	0,508
Sig. (2-tailed)		0,133
N	10	10
Корелација број 4.	$X_{2,2}$: Београд ноћења	$X_{1,1}$: Нови Сад туристи
Персонов коефицијент корелације	1	0,555
Sig. (2-tailed)		0,096
N	10	10

N – Величина узорка (посматрани десетогодишњи период (2000-2009)).

(*) – Корелација је значајна (сигнификантна) на нивоу 0,05

Коефицијенти линеарне детерминације и недетерминације, као параметри Персонове корелације, приказани у Табели бр. 4. знатно су рјечитији и на разумљивији начин описују постојање везе између посматраних појава. Када је ријеч о корелацији број 1. треба рећи да се показало да ноћења остварена у Новом Саду више од 90% зависе од неке друге појаве, а не од броја туриста остварених у Београду. Ако се разматрају корелације број 2, 3 и 4 доћи ће се до сазнања да број ноћења и број туриста у Новом Саду између 69% и 74% зависи од неких других појава, а не од броја ноћења или броја туриста остварених у Београду.

Табела 4. Коефицијент детерминације и недетерминације независне X_2 и зависне промјенљиве X_1 .

Корелација број 1.	$X_{2,1}$: Београд туристи	$X_{1,2}$: Нови Сад ноћења
Персонов коефицијент детерминације	100%	6,60%
Персонов коефицијент недетерминације	0%	93,40%
Корелација број 2.	$X_{2,2}$: Београд ноћења	$X_{1,2}$: Нови Сад ноћења
Персонов коефицијент детерминације	100%	26,11%
Персонов коефицијент недетерминације	0%	73,89%
Корелација број 3.	$X_{2,1}$: Београд туристи	$X_{1,1}$: Нови Сад туристи
Персонов коефицијент детерминације	100%	25,81%
Персонов коефицијент недетерминације	0%	74,19%
Корелација број 4.	$X_{2,2}$: Београд ноћења	$X_{1,1}$: Нови Сад туристи
Персонов коефицијент детерминације	100%	30,80%
Персонов коефицијент недетерминације	0%	69,20%

Како би били потпуно сигурни у претходне резултате и како би што сигурније могли потврдити или оповргнути тврдњу да се Нови Сад налази у дестинацијском региону Београда, исти метод корелационе анализе примјењен је на десетогодишњу суму вриједности годишњег тока туриста и ноћења у два посматрана града. Табела бр. 5. указује да је ситуација била слична као и код претходног разматрања. Истина, драстичних одступања није било. Нејасна је само корелација бр. 2, у ком случају се испоставило да постоји веза у нивоу значајности, али са тенденцијом ка јакој вези. У свим осталим случајевима корелациона веза је углавном слаба.

Табела 5. Коефицијент детерминације и недетерминације независне X_4 и зависне промјенљиве X_3 .

Корелација број 1.	$X_{4,1}$: Београд туристи	$X_{3,2}$: Нови Сад ноћења
Персонов коефицијент корелације	1	0,448
Sig. (2-tailed)		0,144
N	12	12
Корелација број 2.	$X_{4,2}$: Београд ноћења	$X_{3,2}$: Нови Сад ноћења
Персонов коефицијент корелације	1	,693(*)
Sig. (2-tailed)		0,012
N	12	12
Корелација број 3.	$X_{4,1}$: Београд туристи	$X_{3,1}$: Нови Сад туристи
Персонов коефицијент корелације	1	0,316
Sig. (2-tailed)		0,317
N	12	12
Корелација број 4.	$X_{4,2}$: Београд ноћења	$X_{3,1}$: Нови Сад туристи
Персонов коефицијент корелације	1	0,554
Sig. (2-tailed)		0,061
N	12	12

N – Величина узорка (посматрани десетогодишњи период (2000-2009)).

(*) – Корелација је значајна (сигнификантна) на нивоу 0,05.

Подаци из наредне Табеле бр. 6, дају сасвим јасну слику о томе колико процената независна утиче на зависну појаву, у овом случају годишњи ток елемената туристичког промета Београда на Нови Сад. И у овој групи случајева се показало да нити једна независна појава не утиче више од 50% на зависну. Овај податак би требало да значи да се Нови Сад не налази у оквиру дестинацијског региона Београда у својству секундарне туристичке дестинације, већ да представља самосталан туристички центар, са потенцијалним сопственим дестинацијским регионом.

Табела 6. Коefицијент корелације независно промјенљиве X_2 и зависно промјенљиве X_1 .

Корелација број 1.	$X_{4,1}$: Београд туристи	$X_{3,2}$: Нови Сад ноћења
Персонов коefицијент детерминације	100%	20,07%
Персонов коefицијент недетерминације	0%	79,93%
Корелација број 2.	$X_{4,2}$: Београд ноћења	$X_{3,2}$: Нови Сад ноћења
Персонов коefицијент детерминације	100%	48,02%
Персонов коefицијент недетерминације	0%	51,98%
Корелација број 3.	$X_{4,1}$: Београд туристи	$X_{3,1}$: Нови Сад туристи
Персонов коefицијент детерминације	100%	9,99%
Персонов коefицијент недетерминације	0%	90,01%
Корелација број 4.	$X_{4,2}$: Београд ноћења	$X_{3,1}$: Нови Сад туристи
Персонов коefицијент детерминације	100%	30,69%
Персонов коefицијент недетерминације	0%	69,31%

ЗАКЉУЧАК

Истраживања су показала да оно што је изгледало очигледно, када је ријеч о повезаности Новог Сада и Београда, а у смислу тога да се Нови Сад налази у дестинацијском региону Београда, није и потврђено. Наиме, обрадом статистичких података, Персоновом корелацијом, дошло се до параметара који су одагнали сумњу у вези значајнијег утицаја елемената туристичког промета Београда на туризам у Новом Саду. Параметри линеарне корелације познати као Персонов коefицијент корелације, те коefицијенти детерминације и недетерминације, показали су да између остварених ноћења и броја туриста, као промјенљивих вриједности посматраних градова, које су стављене у међусобни однос, нема значајности, односно да се она налази на самој граници. Ови гранични случајеви се могу објаснити коинциденцијом и везом заснованом на подударним сезонским кретањима туристичких токова у великим градским насељима, каква су Београд и Нови Сад, при чему су коefицијенти недетерминације показали да на токове туриста у Новом Саду 69-93% утичу неки други фактори, а не елементи туристичког промета Београда. Оно што је од пресудног значаја за ово истраживање јесте чињеница да су корелација бр. 1 и 4, у обе посматране групе података, слабе или на граници значајности, гдје би се, да постоји утицај елемената туристичког промета Београда на туристички промет Новог Сада, то јасно показало. Наиме, логично би било да уколико је Нови Сад дио дестинацијског региона Београда, кретање броја туриста у Београду има

позитиван утицај на број ноћења у Новом Саду, као и обрнуто, да број остварених ноћења у Београду позитивно утиче на кретање броја туриста у Новом Саду. У ова два случаја се показало потпуно супротно, што потврђује мишљење да се Нови Сад не налази у просторном обухвату дестинацијског региона Београда, као примарне дестинације, него да представља самосталну, примарну туристичку дестинацију, односно примарни туристички центар са сопственим дестинацијским регионом. Ако се узме у обзир логично размишљање да би постотак зависности туризма секундарне дестинације у односу на туризам примарне морала бити већа од 50%, јер је условљен туристичким током усмјереним на примарну дестинацију, онда је јасно да Нови Сад није секундарна дестинација Београда и да се не налази у његовом дестинацијском региону. Ова информација је од посебног значаја за будући развој туризма Новог Сада, као и за планирање и уређење његовог дестинацијског региона, испуњеног низом дестинација секундарног и терцијерног карактера.

ЛИТЕРАТУРА

- Бакић, Огњен. 2002. *Маркетинг тенаџмент туристичке дестинације*. Београд: Економски факултет.
- Gunn, Clare. 1993. *Tourism planning: Basics, concepts and cases*. Washington: Francis and Taylor.
- . 1994. *Tourism planning, Basic concepts and cases*. New York: Taylor and Francis.
- Dredge, Dianne. 1999. Destination place planning and design. *Annals of Tourism Research* 26 (4): 772–91.
- Dulčić, Ante. 2001. *Upravljanje razvojem turizma*. Zagreb: Mate.
- Закон о туризму*, Службени гласник РС, 36/09.
- Јовичић, Добрица и Вања Ивановић. 2006. *Туризам и простор*. Београд: Тон ПЛУС.
- Laws, Eric. 1995. *Tourism destination management*. London: Routledge.
- Leiper, Neil. 1990. Tourist attraction systems. *Annals of Tourism Research* 17 (3): 367–84.
- Lew, Alan and Bob McKercher. 2006. Modeling tourist movements: A local destination analysis. *Annals of Tourism Research* 33 (2): 403–23.
- Miossec, Jean-Marie. 1976. *Elements pour une theorie de l'espace touristique*. Les cahiers du tourisme, C-36 CHET, Aix-en-Provence: CHET.
- Статистички годишњак Републике Србије (2001–2010)*. Београд: Републички завод за статистику.
- Стојковић, Милутин. 2008. *Статистички методи у туризму*. Нови Сад: Природно-математички факултет, Департман за географију туризам и хотелијерство.
- Heath, Ernie and Wall Geoffrey. 1992. *Marketing tourism destinations: A strategic planning approach*. New York: John Wiley&Sons, Inc.
- Holloway, Christopher. 1989. *The business of tourism*. London: Pitman edit.
- Чомић, Ђорђе. 1988. Просторно планирање туризма. *Туризам* 36 (7–8): 183–87.
- Штегић, Снежана. 2003. *Географија туризма*. Београд: Ли.
- Xie, Philip, Feifan. 2006. Developing industrial heritage tourism: A case study of the proposed jeep museum in Toledo, Ohio. *Tourism Management* 27 (6): 1321–330.
- WTO. 2004. *Tourism: General definition*. World tourism organization. http://www.world-tourism.org/statistics/tsa_project/TSA_in_depth/chapters/ch3-1.htm.

- WTO. 2002. WTO think tank enthusiastically reaches consensus on frameworks for tourism destination success. madrid. Madrid: World tourism organization.
- Wu, Bihu and Liging Cai. 2006. Spatial modeling: Suburban leisure in shanghai. *Annals of Tourism Research* 33 (1): 179–98.

Vuk Garača, Gordana Jovanović, Lolita Zakić, Novi Sad

INTER-DESTINATION FUNCTIONAL DEPENDENCE: BELGRADE AND NOVI SAD CASE

Summary

Significant tourist centers are inevitably connected to their gravitation zone, with which they together make a destination region. Very often, that dependence is called a relationship of primary and secondary tourist destinations. That relationship actually represents a base for tourism in every big tourist region. Destination region is a complex spatial entity consisting of a number of elements, such as primary, secondary and tertiary tourist centers, gates of tourist flows, intraregional road networks, as well as the directions that tourist flows take when reaching destinations. That is why the creation of the model of the destination region, based upon previous and existing elements and ideas, must represent the foundation for the development of tourism in every tourist center that has predispositions to become a primary one. Novi Sad as a second largest city in Serbia and the second center of city tourism, when taking into consideration the number of tourists and overnight stays, could have such predispositions, based upon its tourist-geographical setting, natural and cultural-historical characteristics. However, it is important to answer question if Novi Sad is really a primary tourist destination or it represents a part of Belgrade destination region, as a secondary tourist destination. The objective of this work is inter-destination functional dependence on the example of Belgrade and Novi Sad. The aim of this work is, depending on objective preconditions, to determine hierarchical roles in the development of tourism between Novi Sad and Belgrade, i.e. determine whether Novi Sad represent a secondary tourist destination in the Belgrade destination region. The tasks of this work are the following: to determine the direction, level and quality of correlation and dependence of tourism on Belgrade-Novı Sad relation, Methods used in the research process are indoor research, statistical method of the Pearson correlation, synthetical, comparative, critical and descriptive method.

Key words: destination region, functional dependence, correlation, Novi Sad, Belgrade.